ROČNÍK VI. BŘEZEN 1925. ČÍSLO 6.

VŠEHRD

LIST ČESKOSLOVENSKÝCH PRÁVNÍKŮ

Zabavení pohledávek proti státu jako poddlužníku.

Dr. Antonín Švehla (Praha).

Exekuční řád, jednaje o exekucích na pohledávky, neurčuje kladným předpisem, které pohledávky lze zabaviti a omezuje se pouze na to, že uvádí taxativně pohledávky, na něž exekuce jest vyloučena. Pokud tedy nejde o tyto pohledávky výslovně z exekuce vyloučené, lze zabaviti každou pohledávku, spornou či nespornou, podmíněnou i nepodmíněnou, splatnou či vázanou na lhůtu, číselně určitou i neurčitou, ba lze do jisté míry zabaviti i pohledávky, jež ani dosud nevznikly, zejména plat.

Zabavení proti poddlužníku — osobě soukromé i proti státu řídí se téměř stejnými pravidly, jen ustanovení o tom, komu má soud doručiti platební zápověď, se různí. Při státu jest to úřad, který jest povolán, aby poukázal výplatu. Doručením platební zápovědi tomuto úřadu jest zabavení vykonáno.

Mimo to zákon přiznává státu mnohem širší práva než osobě soukromé jako poddlužníku ve věci opravných prostředků proti povolení a výkonu exekuce.

Při pohledávkách proti eráru jako poddlužníku přichází v úvahu ještě ustanovení dvorského kameralního dekretu ze dne 21. srpna 1838 č. 291 sb. z. s.

Již sama platnost tohoto dekretu jest sporná. Jak dokazuje Dr. L. Geller, Zentralblatt für die Juristische Praxis z r. 1910, byl tento dekret zrušen již před vydáním exekučního řádu.

Uvozovací zákon k exekučnímu řádu ve čl. IX. ad 5. uvádí, že »... nedotčeny zůstávají předpisy dvorského dekretu ze dne 21. srpna 1838 č. 291 sb. z. s. Z toho nelze usuzovati, jak to nejvyšší soud činí, že dekret citací v zákoně nesporné platném stal se jeho součástí a platí tedy současně s uvozovacím zákonem. Vždyť právě uvozovací zákon říká, že »zůstávají nedotčeny« (unberührt bleiben), tedy jinými slovy na dosavadním stavu se nic nemění.

Další otázka je, zda cit. dvorský dekret nebyl zrušen novelou o soudních úlevách, která změnila text § 295 ex. ř.

Než nehledě k tomu, i sám význam a dosah tohoto dekretu jest sporný.

Dekret ustanovuje, že není přípustno vzíti v záznam u veřejných pokladen soudem povolený zákaz nebo soudní zabavení pohledávek, které nejsou dosud liquidní a poukázány, pokud nebudou poukazujícím úřadem poukázány a není zřejmo, která pokladna je má vyplatiti anebo není takové pokladny.

Uvozovací zákon praví, že nedotčeny zůstávají předpisy citov. dekretu o nepřípustnosti zákazu nebo soudního zabavení pohledávek, jež nejsou dosud liquidní a poukázány.

Ustanovení dvorského dekretu zřejmě ukazuje k tomu, že jde tu o vnitřní manipulační předpis pro úřadování státních pokladen. Uvozovací zákon mluví o předpisech o nepřípustnosti soudního zabavení, tedy s hlediska již nikoli ryze manipulačního.

Nejvyšší soud prohlásil ve svém rozhodnutí ze dne 9. července 1912 č. j. R. I. 569/12, že zněním uvozovacího zákona dán jest authentický výklad dekretu. Tento názor jest jistě správný, nesprávný jest však závěr z něho vyvozený, že totiž dekret vzhledem k authentickému výkladu uvozovacího zákona vyslovuje, že exekuce na pohledávku proti státu, dokud není liquidní a poukázaná, je nepřípustná. Authentický výklad zůstává vždy jen výkladem a tedy určuje při možnosti dvojího výkladu zákonného textu, který výklad jest správný, nemůže však doplniti do zákona něco, co v zákoně vůbec není. A v dekretu skutečně zabavení zakázáno není, naopak dekret zakazuje poznamenati soudem povolené zabavení; je tedy zřejmo, že sám počítá s tím, že soud zabavení povolí, zřejmě tedy pro soudní činnost dekret nic neustanovuje.

Za platnosti původního textu exekučního řádu byl ovšem účinek dekretu stejný, jako by byl jím vysloven zákaz samého povolení exekuce. K platnosti zabavení žádal původní § 295 ex. ř., aby doručena byla platební zápověď jak poukazujícímu úřadu, tak výplatní pokladně. Jestliže však tato nemohla vzíti takový zákaz v záznam a nebrala tedy k němu vůbec zření, nemělo zabavení vůbec účinku.

Za platnosti § 295 ex. ř. ve znění novely o soudních úlevách jest však věc docela jiná. Zabavení pohledávky jest provedeno doručením platební zápovědi poukazujícímu úřadu. Výplatní pokladna se už vůbec nemusí vyrozumněti. Jestliže tedy pokladna nesmí si zákaz poznamenati, je to pro zabavení samo prostě bez významu. Tím stávají se předpisy cit. dekretu zcela obsoletními.

Dekret nejen nezakazuje soudům povolovati exekuce na illiquidní a nepoukázané pohledávky, nýbrž nezakazuje ani poukazujícím úřadům, aby uposlechly doručené jim platební zápovědi. Exekuční řád pak zřejmě předpokládá zabavení pohledávky dosud nepoukázané. Jinak nemělo by vůbec smyslu doručovati zápověď úřadu, který jest povolán, aby poukázal výplatu a spojovati účinek zabavení právě s okamžikem doručení zápovědi tomuto úřadu, který po poukázání vlastně s věcí nemá už vůbec co dělati. Naopak právě účelem tohoto ustanovení je, aby poukazující úřad, který je nejlépe s věcí obeznámen, mohl současně s poukazem nařídit pokladně, komu vzhledem k zabavení má se poukázaný obnos vyplatiti.

Zajímavé je k tomu ustanovení vládního nařízení ze dne 24. října 1896 č. 78 ř. z. k provedení § 295 ex. ř., jež v § 3 praví, že pokladna, jakmile dostane platební zákaz, má zastaviti výplatu částky, byť by i byla již poukázána; nařízení tedy zřejmě počítá s tím, že se budou zabavovati platně i pohledávky dosud nepoukázané.

Skutečně také není důvodu k opačnému názoru. Přes to však nejvyšší soud důsledně rozhoduje, že exekuce na nepoukázanou pohledávku jest nepřípustná.

S hlediska účelnosti, tedy více de lege ferenda, než de lege lata, jest ustanovení dvorského dekretu při výkladu, jaký mu nejvyšší soud dává, docela zbytečné a jen škodlivé. Se stanoviska státu nezabrání se tím zřízení zástavního práva na illiquidních a nepoukázaných pohledávkách, protože, jak právě ve shora citovaném rozhodnutí nejvyšší soud uznává, není dobrovolné zastavení takových pohledávek nijak dekretem obmezeno.

S hlediska věřitelů znemožňuje se tím vlastně vůbec exekuční zachycení dlužníkových pohledávek proti státu. Předpokládám-li, že věc probíhá bez zbytečných průtahů, přijde věřitel s platební zápovědí vždy pozdě, protože pokladna už peníz vyplatila. Jestliže přece, nehledě k exekucím na plat, je možno vésti exekuci na pohledávky proti státu, je to tím, že stát resp. poukazující úřady i pokladny trpí zabavení nepoukázaných pohledávek, tedy trpí věc podle názoru nejvyššího soudu zákonem zakázanou, nebo tím, že pokladna ať z jakéhokoli důvodu prodlévá s výplatou tak dlouho, až věřitel může se dověděti o poukazu, požádati o povolení exekuce a až dojde pak platební zápověď, tedy prodlévá neodůvodněně dlouho, pravidelně pro zdlouhavost úředního vyřizování.

S nezákonností a zdlouhavostí úředního jednání ovšem nelze počítati jako s prostředkem, který by zákon dával k vydobytí soudem zjištěného práva strany.

Nemá-li však dekret v sobě výhodu ani pro stát ani pro věřitele, má ji pro dlužníka, zvláště pro takového, který nemá právě chuti k placení svých dluhů, protože takto nemožností exekuce zůstává mu často značný majetek pro věřitele nepostižitelný. To však jistě nebylo účelem dekretu i když jeho účinek tak dopadá.

Kelsenova konstrukce logické formy právní normy.

Theodor Uhde (Brno).

Kelsen*) vychází z názoru, že objektivní právo je vůlí státu. Tím však nechce říci, že by právo bylo proto vůlí státu, poněvadž stát je tvůrcem právních norem. Proces zákonodárný není totiž aktem státní, nýbrž sociální povahy stejně jako tvorba

*) Hans Kelsen: Hauptprobleme der Staatsrechtslehre, II. vyd. 1923, II. Buch.